

Jubilea

75 ROKŮ PROFESORA ZDEŇKA MATĚJČKA

Profesor Matějček je jedním z těch, kdo po desetiletí spoluvytvářejí identitu a podobu naší psychologie – zvláště psychologie dětské. Na popředním místě díky jemu a pak nepříliš mnoha dalším osobnostem si psychologie, která jako pomáhající profese působí asi sto let (přičemž před 70 lety byla založena prvá Československá psychologická společnost, předchůdkyně dnešní Českomoravské), uchovala u nás i v průběhu nelehkých 40 let uplynulé éry svou původní tvář oboru sloužícího lidem. Jsme vděční, že tento muž, který pomáhal nejen udržovat, ale i tvořivě rozvíjet hodnoty, cíle a poznatkový poklad psychologie v nesnadných desetiletích, v nichž se uskutečňovala podstatná část jeho životního díla, jako by obtížemi doby ověřeného a prohloubeného, spoluvytváří v plné síle i přítomnost psychologie a chystá se spolu s ní vstoupit do příštího tisíciletí. Je to radostný příslib a naděje!

Po letech budování dětské psychologické a psychiatrické služby (v Sociodiagnostickém ústavu v Praze, v Krajské pedopsychiatrické poradně v Praze), úsilí o humanizaci péče o děti v ústavech a o všestrannou podporu rodiny (a náhradní rodinné péče), v níž dříve než mnozí jiní rozpoznal klíč ke vývoji příštích generací, zakotvil na více než dvě desetiletí na Dětské klinice Institutu pro další vzdělávání lékařů, kde se výrazným způsobem podílel na postgraduálním vzdělávání psychologů a pediátřů. Učil psychology poznávat možnosti a meze jejich oboru a spojování sil v interdisciplinární spolupráci. Dětské psychologické diagnostice učil přitom po léta též studenty psychologie pražské katedry psychologie FF UK, kde i dnes mají studenti vzácnou možnost učit se od něho mimořádným znalostem a moudrosti ve výběrových přednáškách. Výrazem jeho interdisciplinarity je účast při spoluzaložení Logopedické společnosti Miloše Sováka a její sekce specifických poruch učení, která po desetiletí pořádá vyhledávané interdisciplinární semináře. Je jedním z mála našich psychologů, kdo si, aniž by o to jakkoli usilovali, svou odbornou kompetencí, pedagogickými schopnostmi a charismatem osobnosti vytvořili svou psychologickou „školu“, k níž se vděčně hlásí mnozí, kdo nesou tíhu dne psychologického poslání v dnešní době.

Není snad problému v dětské vývojové, klinické a poradenské psychologii, k jehož řešení by nepřispěl. Po desetiletí věnuje pozornost psychické deprivaci, její prevenci a terapii (s J. Langmeierem) a specifickým vývojovým poruchám chování (byl u zrodu konceptu lehkých dětských encefalopatií – s K. Mackem, O. Kučerou, J. Jiráskem, Z. Žlabem a dalšími) a učení, zvláště dyslexii (spolu s výše zmíněnými). Jeho schweitzerovská láska k živým bytostem zahrnuje v posledních letech zejména ty nejslabší, nejohroženější. Vedle pokračujících výzkumů v dlouhodobých oblastech svého zájmu – osudy dětí vyrůstajících v méně příznivých podmínkách, vývoj dětí se specifickými poruchami – v Psychiatrickém centru v Praze setkává se s rodinami a jejich problémovými a postiženými dětmi v Dětském centru pro postižené děti Paprsek. Neúnavně se angažuje ve prospěch lidí se závažnými postiženími (např. jako člen rady konta Bariéry). Do terapie a pomoci postiženým dětem zahrnuje živou přírodu a její tvory: psy, koně a další. Sklenuje se tak duha nad jeho životem, od dětství stráveného v kladrubském hřebčíně po zralou současnost, kdy jej ve vzácných chvílích volna zastihujeme s kuklou mezi včelami, jež mu z opětované lásky rády darují vynikající med, kterým

on obdarovává nejen svou rodinu, děti a vnoučata, ale též přátele. Je to symbolické. Jeho láska k lidem je velmi konkrétní a účinná. Život jubilantův ani jeho blízkých není čas od času prost těžkostí, trpělivost a zmužilost při jejich zvládnání je velkým povzbuzením.

Od poslední bilance před 5 lety vedle řady publikací přibyla i některá zasloužená uznání. Se zpožděním, ale přece dostalo se jubilantovi universitní profesury. V loňském roce byl prezidentem republiky vyznamenán medailí „Za zásluhy“ právě v oblasti psychologické služby lidem a společnosti. 75. narozenin bylo vzpomenuáno při více příležitostech, Českomoravská psychologická společnost jej jmenovala svým čestným členem. Je za co mu děkovat. Od roku 1996 se každoročně uděluje autorům nejlepších diplomových prací z dětské psychologie na pražské Filosofické fakultě „Matějčkova cena“ spojená s finanční částkou z nadání jubilantem dotovaného.

My, žáci, jubilantovi kolegové a přátelé se radujeme z toho, že jej smíme potkávat v dobrém zdraví a tvůrčí pohodě a pevně věříme, že tomu tak bude po mnohá další léta a že bude moci spoluvytvářet život na úsvitu nového tisíciletí.

Jaroslav Šturma

(žák a t.č. předseda Českomoravské psychologické společnosti)